

Heydər Əliyev ili 2023

Həqiqət zülmət qaranlığın bağrını dələn, onu nurlandıran gün işığıdır. Əslində, həqiqətə heç gün işığı da lazım deyil. Bu gün bizim əsl həqiqətimiz Azərbaycanın rəmzi kimi dünyada qəbul edilən Ulu Öndər Heydər Əliyevdir - xalqa xidmət yolunda əslərə sığmayan qədər böyük tarixi işlər görən, adı bəşəriyyətin yaddaşına qızıl hərflərlə yazılan tarixin ən böyük azərbaycanlısı! Həyat və fəaliyyəti Azərbaycan xalqı üçün taleyin böyük bir töhfəsi, həm də tükenməz bir xəzinədir. Yaşadığı ömür yolu qürur və ictimai mənbəyimizdir, həyat məktəbidir. Bu məktəbdən bugünkü və gələcək nəsillər çoxşaxəli fəaliyyəti də, şəxsiyyəti də Azərbaycan tarixinin ayrılmaz, şərafətli bir hissəsini təşkil edən Ulu Öndərin müdriklik dərslərini öyrənəcək, müqəddəs ideyalarından, irsindən bəhrələnəcəklər.

Çox xoşbəxtlik ki, Ulu Öndərin müasirləri və qurub-yaratdığı müstəqil Azərbaycan dövlətinin vətəndaşları olmuşuq. Bu gün hər birimiz, bütövlükdə dünyada yaşayan əlli milyon azərbaycanlı, bütün türk dünyası, müsəlman aləmi Ümummilli Lider Heydər Əliyevin 100 illik yubileyinin işığına yetişib. İstər respublikamızda, istərsə də ölkəmizdən kənarında keçirilən möhtəşəm silsilə yubiley tədbirləri azərbaycanlıların öz dahisində necə dərin və sonsuz məhəbbət bəslədiyini parlaq şəkildə təccüssün etdirir. Milli maraqları və Vətənin xidməti hər şeydən üstün tutaraq şah əsəri olan müstəqil Azərbaycanı qurub-yaradan Ümummilli Lider milli dövlətçiliyin inkişafı, ölkəmizin beynəlxalq aləmdə layiqincə təmsil olunma missiyasını ömrünün sonundakı şərafətli davam etdirmişdir.

Heydər Əliyev 1969-cu ilin ikinci yarısında Azərbaycana rəhbərlik etməyə başlayanda respublikamız bütün istiqamətlərdə üzrə 15 müttəfiq respublika arasında ən geridə qalmış vəziyyətdə idi. Yaşanan tənzimləmə, iqtisadiyyatı və milli özünüdərkli bürümüş dərin böhran hər bir sahədə mənfəti nəticələrini göstərirdi. Azərbaycanı düşmüş olduğu çox ağır vəziyyətdən çıxarmaq üçün qəti addımlar atan Ulu Öndər qısa müddətdə respublikada idarəçilik sistemini möhkəmləndirdi. Azərbaycanda, sözün əsl mənasında, misli görünməmiş islahatlar başlandı, respublikamız böyük tikinti-quruculuq, abidliq meydanına çevrildi. Respublikamızın siması tamamilə dəyişdi, paytaxtımız dünyanın müasir şəhərləri sırasına daxil oldu.

Heydər Əliyevin gərgin səyləri nəticəsində Azərbaycanın dinamik və hərtərəfli inkişafın təmin edəcək kompleks proqramlar hazırlanmış qəbul edildi, onların işlək mexanizmə çevrilməsi, ictimai ölkəmizin gələcəyi baxımından tarixi əhəmiyyətli addımlardan oldu. O illərdə Heydər Əliyev dahi uzaqgörənliklə reallaşdırdığı özəmətli işlərlə milli özünüdərkini oyanmasının, milli kimliyimizi, kökümüzü qaydırdığını yeni mərhələsinin əsasını qoydu, əsl intibah dövrü yaşandı. Azərbaycan dilinə rəsmi dövlət dili statusu qazandı. Azərbaycanın elmi və kadr potensialını gücləndirdi, keçmiş SSRİ-nin ən nüfuzlu ali məktəblərinə gənclərini göndərilməsi, güclü milli zabit heyətinin formalaşdırılması üçün çox ciddi işlər görüldü ki, bu da gələcək müstəqil Azərbaycan dövlətinin yaradılmasına doğru atılan qətiyyətli addımlar idi.

Ümummilli Lider yüksək sürətlə inkişaf edən ölkəmizin iri addımlarla irəlilədiyi o illəri xatırlayarkən deyirdi: "Azərbaycanın sovet dövründə inkişafının ən bariz nəticəsi odur ki, həmin dövrdə yaranmış iqtisadi, elmi-texniki və mədəni potensial respublikamızın tam müstəqil dövlət kimi fəaliyyət göstərməsi üçün möhkəm zəmin yaratmışdır". 1982-ci ildə artıq Azərbaycan bütün istiqamətlərdə inkişaf baxımından keçmiş SSRİ-də birinci ölkələrdən idi. Ulu Öndər yeganə azərbaycanlı olaraq sovet rəhbərliyində yüksək vəzifədə çalışdığı illərdə də ölkəmiz və xalqımız üçün olındığı gələcəti.

Ümummilli Lider Heydər Əliyev sovetlər birliyinə yaşadığımız dövrdə və müstəqillik illərində sosial-iqtisadi həyatın digər sahələri kimi, xalqımızın təhlükəsiz və firavan həyatının təmin edilməsi işinə də daim xüsusi əhəmiyyət vermişdir. 1969-cu ildə hakimiyyətə gələndən insan həyat və fəaliyyətinin təhlükəsizliyinin təmin olunması istiqamətində mühüm islahatlara başlayan Ulu Öndər qısa vaxt ərzində bu sahədə qabaqcıllı tədbirlərin görülməsi və onların idarə edilməsi sisteminin yaradılmasına, təkmilləşdirilməsinə, xilasetmə işinin yüksək səviyyədə qurulmasına, əhalinin və ərazilərin təbii və texnologiya xarakterli fəvqəladə hallardan qorunması kimi həyati əhəmiyyətli tədbirlərin təşkilinə və həyata keçirilməsinə nail olmuşdur. Müasir texnika, cihaz və avadanlıqların alınmasına, xilasedici müvafiq hazırlanmasına, onların keçmiş ittifaqın müvafiq ali məktəblərində təhsil almasına nail olmuşdur. Eyni zamanda Azərbaycanın təhsil və səhiyyə müəssisələrində mülki müdafiənin əsaslarını tədris edən kafedraların təşkilatı diqqət

mərkəzində saxlanılmışdır. Beləliklə, Ulu Öndər tərəfindən mülki müdafiə sisteminin əsaslı fundamenti qoyulmuşdur. Təbii fəlakətlərin və texnologiya qəzalarının nəticələrindən aradan qaldırılması sahəsində mükməlməl proqramlar qəbul olunmuş və həyata keçirilmişdir.

Həmin illərdə güclü kadr potensialının yaradılması məsələlərini kompleks şəkildə həll edən Ümummilli Lider Heydər Əliyev təkcə mülki müdafiə qüvvələri üçün deyil, eyni zamanda Azərbaycanın yanğından mühafizə orqanının milli kadrlarla təmin edilməsi istiqamətində mühüm işlər görmüşdü. XIX əsrin sonlarından başlayaraq formalaşan Azərbaycanın yanğı təhlükəsizliyi xidməti uzun illər fəaliyyət göstərmişinə, sıralarında yüzlərlə azərbaycanlının fədakarlıqla xidmət etməsinə baxmayaraq, 1969-cu ilə qədər ölkənin yanğından mühafizə idarəsinə daim qeyri-millətlərin nümayəndələri rəhbərlik etmişlər. Bu sözləri tam mənada mülki müdafiə qurumlarına da şamil etmək olar. Heydər Əliyevin ölkəyə rəhbərlik etdiyi dövrdə mənzərə tamamilə dəyişmiş, bu qurumların rəhbərliyinə azərbaycanlılar gətirilməyə,

Ulu Öndər Heydər Əliyev xalqımızın təhlükəsiz həyat və fəaliyyətinin təmin olunmasına hər zaman xüsusi diqqətlə yanaşmış

rəhbər vəzifələrə irəli çəkilməyə başlanmışdır. Eyni zamanda 1970-ci ilə qədər Azərbaycanın kənarında xüsusi məktəblərdə çox az sayda azərbaycanlı gənc təhsil almışdır. 70-ci illərin sonunda artıq keçmiş SSRİ-nin müxtəlif ixtisaslaşmış ali və orta ixtisas məktəblərində Azərbaycanın yanğından mühafizə orqanlarının yüzlərlə öməkdaşı elmi və praktiki biliklərə, vərdəşlərə yiyələnirdilər. Təsədüfi deyil ki, bu gün mülki müdafiə qüvvələrində, yanğından mühafizə və nəzarət orqanlarında fəaliyyət göstərən mütəxəssislərin bir hissəsi məhz Heydər Əliyevin birinci hakimiyyəti dövrünün məzunlarıdır.

Neft sənayesinin yanğı təhlükəsizliyini diqqət mərkəzində saxlayan Ulu Öndər Heydər Əliyev bu sahədə baş verən yanğı hadisələrinin qarşısını almaq üçün əhəmiyyətli addımlar atmışdır. Sənayedə və dağ-mədən işlərində təhlükəsizliyin təmin edilməsi məqsədilə 1969-cu ildə Azərbaycan SSR Nazirlər Soveti yanında Sənayedə İşlərin Təhlükəsiz Görülməsinə Nəzarət və Dağ-mədən Nəzarəti Dövlət Komitəsi təşkil edildikdən sonra bu sahədə təhlükəsizlik məsələlərinə diqqət daha da artırılmışdır.

Respublikanın rəhbəri Heydər Əliyevin 1971-ci il oktyabrın 20-də indiki "Azərbaycancaq" İstehsalat Birliyinin 7-ci rezervuar stansiyasının 3-cü sektorində güclü yanğı baş verən əraziyə gəlməsi, yanğı söndürənlərlə birgə olması ölkəmizin yanğı təhlükəsizliyi xidmətinin tarixinə şanlı səhifələrdən biri kimi daxil olub. Heydər Əliyevin tapşırığı ilə 70-ci illərdə Xəzər dənizi akvatoriyasındakı neft-qaz sənayesi obyektlərinin yanğı təhlükəsizliyini qoruyan və istismar müddətini bitirmiş gəmilər yeniləri ilə əvəz olunmuşdur. Ümummilli Liderin nüfuzu sayəsində "Vixr" tipli yanğı söndürmə gəmiləri Azərbaycana gətirilmişdir. Hər cür çətin hava şəraitində yüksək maneəvərmə qabiliyyətinə, xüsusi yanğı söndürmə avadanlıqlarına malik, müasir naviqasiya vasitələri ilə təchiz olunmuş bu gəmilər Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi dövründə də Xəzər dənizi akvatoriyasındakı neft-qaz sənayesi obyektlərinin yanğı təhlükəsizliyində mühüm rol oynamışdır.

1974-cü il sentyabrın 13-də Biləcəri demiryol stansiyasında sərnişin və yük qatarlarının toqquşması səbəbindən xeyli sayda insanın ölümü ilə nəticələnən hadisə baş vermişdir. Dərhal hadisə yerinə gələn respublikanın rəhbəri Heydər Əliyevin göstərişi ilə xəsarət alanlara yüksəkkeyfiyyətli tibbi yardım göstərilməsi, həlak olanların yaxınları diqqət və qayğı ilə əhatə olunmuş, onlara yardımlar edilmişdir.

1981-ci ilin noyabr-dekabr aylarında İsmayıllı rayonunda baş verən güclü zəlzələ nəticəsində əlli kilometrə qədər radius

Xilaskar Lider

da iki mindən çox bina, əsasən də köhnə tikililər dağılmışdır. Hadisə yerinə gələn respublikanın rəhbəri baş vermiş zəlzələnin fəsadları ilə yerində tanış olmuş, təbii fəlakətdən zərərçəkənlərə görüşüb, aidiyyəti qurumlara müvafiq tapşırıqların vermişdir. Qısa vaxt ərzində zəlzələdən zərərçəkənlər müvafiq qadrlarla yerləşdirilmiş, onlar lazımı ərzaq, icmali su və isti geyimlə təmin olunmuşdur. Heydər Əliyevin tapşırıqlarına əsasən, dağılan infrastrukturun bərpası sürətlə həyata keçirilmişdir.

Heydər Əliyev Moskvada Sov.İKP.MK Siyasi Bürosunun üzvü və SSRİ Nazirlər Soveti sədrinin birinci müavini olduğu illərdə nəhəng sovet dövlətinin həyatı əhəmiyyətli malik bir çox sahələrinə rəhbərlik etmişdir. Həmin illərdə də insan təhlükəsizliyinin təmin olunması məsələlərinə xüsusi fikir verən Heydər Əliyev baş vermiş bir sıra təbii və texnologiya hadisələrini, fəvqəladə vəziyyətlərin aradan qaldırılmasına rəhbərlik edir, bu istiqamətdə mühüm tədbirlər görürdü. 1986-cı il avqustun 30-da Novorossiysk yaxınlığında sərnişin təploxodu "Admiral Naximov"la yük gəmisi "Pyotr Vasev" in toqquşması nəticəsində böyük gərginlik yaranmışdır. Yaranan vəziyyət sovet rəhbərliyini təşviş salmışdır. Qəza nəticəsində yüzlərlə sərnişin həlak olmuşdu. Bundan narahat olan Siyasi Büro vəziyyətin sakitləşdirilməsi, onun nəticələrini aradan qaldırılması üçün Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə dövlət komissiyası yaratmışdı. Hadisə yerinə gələn Ulu Öndər faciədə həlak olan insanların yaxınları və xəsarət alanlara tez-tez görüşür, dövlət komissiyasının üzvlərinin cavabdeh olduqları məsələləri yerinə yetirmələrini nəzarət edirdi. Komissiyadakı işi zamanı Heydər Əliyevin diqqətini qəza nəticəsində həlak olanlardan birinin ölümü haqqında arayışı cəlb edir. Arayışda həlak olanların ölüm səbəbi kimi "boğulma" qeyd edilmişdi. Ulu Öndərin 400-dən artıq blankda ölüm səbəbinin dəyişdirilməsinə tələb etməsi ilə oraya "ölümə "Admiral Naximov" təploxodunun qəzaya uğraması səbəb olub" sözləri əlavə olunur. Bununla da Ulu Öndər hər zaman xüsusi əhəmiyyət verdiyi ədalətli bərpə edir.

Heydər Əliyevin fəvqəladə hallar zamanı insan təhlükəsizliyi faktoruna xüsusi diqqət yetirməsi, obyektivliyi və həqiqəti insanlara çatdırılması istiqamətindəki möhkəm iradəsi sovet rəhbərliyinin ona qarşı qısqançlığını daha da artırır. 1986-cı il aprelin 26-da Ukraynanın paytaxtı Kiyev şəhəri yaxınlığında yerləşən Çernobıl AES-də baş vermiş güclü partlayış böyük fəlakətə nəticələnmişdir. Həmin dövrdə keçmiş SSRİ-yə rəhbərlik edən Mixail Qorbaçov hər vaxtda Çernobıl hadisəsinin baş vermədiyini və bunun adlı qəzaların birisi olduğunu sübut etməyə çalışırdı.

Bunun üçün o, qəzaya yaxın olan Kiyevdə 1 May bayramının təntənəsi şəkildə keçirilməsi barədə göstəriş verməklə dünyanı aldatmaq istəyirdi. Ümummilli Lider Heydər Əliyev Siyasi Büronun yeganə üzvü idi ki, faciənin gizlədilməsinə qarşı çıxmış və baş vermiş hadisənin xalqa doğru-dürüst çatdırılmasını təkid etmişdir. Ulu Öndər haqlı olaraq bildirmişdi ki, yalnız bu yolla və beynəlxalq yardım vasitəsilə qəzanın zərərini azaaltmaq, nəticələrin aradan qaldırılmasını məqsədilə yaradılan fəvqəladə komissiyasının rəhbəri Heydər Əliyev bu dövrdə də uzaqgörən, müdrik, sorisətli lider olduğunu nümayiş etdirirdi. Fəlakət bölgəsində xilasetmə işləri başlayan andan Dahi Öndərimiz bu mürəkkəb problemin həllində əsl fədakarlıq və yüksək rəhbərlik qabiliyyəti göstərdi.

Mələm olduğu kimi, ötən əsrin 90-cı illərinin əvvəllərində Azərbaycanca çox mürəkkəb vəziyyət yaranmış, ölkə real fəlakətə üz-üzə qalmışdı. Ulu Öndər 1990-cı ildə Naxçıvana gələrək son dərəcə ağır vəziyyətdə olan bu qədim diyarı mənətin ərmoni təvəccüzündən qorudu, əsl nicat yoluna çıxararaq onun hərtərəfli inkişafını təmin etdi. Qeyri-sabit, qarşıdurmanın ifrat həddə çatmış olduğu, müstəqilliyin itirilmək təhlükəsi ilə üzlişdiyi bir dövrdə - 1993-cü ilin iyun ayında xalqın tələb və təkidli ilə hakimiyyətə yenidən qayıdan, "Ömrünün qıran hissəsini də xalqına qurban verim" deyən Ulu Öndər Azərbaycanı daxili və xarici düşmənlərin cəngəldən özünü fəriti istedadı, dərin zəkası, qətiyyəti, uzaqgörənliyi ilə qurtardı, ölkəni qısa müddətdə dayanıqlı, dinamik və təhlükəsiz inkişaf yoluna çıxardı.

Heydər Əliyev yenidən hakimiyyətə gəldikdən sonra digər sahələrdə olduğu kimi, təbii və texnologiya fəlakətlərdən əhalinin etibarlı şəkildə mühafizəsinin təşkilatı üçün də konkret addımlar ataraq Azərbaycan vətəndaşlarının təhlükəsizliyinin təminatı məsələsinə daim diqqət mərkəzində saxlayıb. Mülki müdafiə sisteminin dinamik inkişafını və təkmilləşdirilməsini təmin edən Ulu Öndər Heydər Əliyev onun hüquqi aspektlərini də müəyyənləşdirib. Ümummilli Lider fəlakətin vaxtında qarşısının alınmasına, qabaqcıllı tədbirlərin görülməsinə xüsusi diqqət yetirilməsini, uyğun qurumlardan bununla bağlı öz işlərini düzünməyə tələb edərək fəvqəladə hal baş verən əraziyə şəxsən özü gedir, ciddi tapşırıqların verir. Azərbaycanda fəvqəladə hallar sahəsində etibarlı şəbəkənin yaradılması ideyası ilə çıxış edən Ulu Öndər Heydər Əliyev həyata keçirilməsi vacib olan təxirəsalınmaz vəzifələri müəyyənləşdirib hökumətin fəvqəladə hallara hazırlıq məsələsinə gündəliyə gətirərək, müdrik uzaqgörənliklə Azərbaycanda yaradılma-

sını nəzərdə tutduğu qurumun əsas istiqamətlərini bəyan etmişdi.

Müstəqillik illərində Ümummilli Lider Heydər Əliyevin qayğısı nəticəsində insanların təhlükəsizliyinin təminatında xüsusi rol oynayan yanğı təhlükəsizliyi xidməti üçün milli kadrların hazırlanması probleminin həllinə nail olunub. Belə ki, Nazirlər Kabinetinin 29 may 1996-cı il tarixli Qərarı ilə Yanğından Mühafizə Tədris Mərkəzinin bazasında "Yanğına qarşı mühafizənin təşkilatı və texnikası" ixtisası üzrə xüsusi orta-ixtisas təhsili verən Bakı Yanğın Texniki Məktəbi yaradılıb.

Həmçinin yanğı təhlükəsizliyi məsələlərinin hüquqi tənzimlənməsi məqsədilə Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin 10 iyun 1997-ci il tarixli qərarı ilə "Yanğı təhlükəsizliyi haqqında" qanun qəbul edilmiş və 1997-ci il 25 iyunda Azərbaycan Respublikasının Prezidenti "Yanğı təhlükəsizliyi haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi barədə fərman imzalayıb. Beləliklə, müstəqil Azərbaycan Respublikasında yanğı təhlükəsizliyi və dövlət yanğı nəzarəti sisteminin hüquqi əsasları yaradılıb.

Qanunvericilik bazasının möhkəmləndirilməsi məqsədilə Ümummilli Lider Heydər Əliyev 30 dekabr 1997-ci ildə Azərbaycan Respublikasının "Mülki Müdafiə haqqında" qanununu təsdiq edib və onun təsdiq edilməsi barədə 18 aprel 1998-ci il tarixli müvafiq fərman imzalayıb. Beləliklə, mülki müdafiənin bir sistem olaraq inkişaf etməsinə zəmin yaradılıb. Bu sahədə hüquqi və fiziki şəxslər qarşısında duran vəzifələr müəyyən olunub.

2000-ci ilin mart ayında Bayıl yamağında baş verən torpaq sürüşməsi ərazidə ciddi təhlükə və narahətçilik yaratmışdı. Torpaq sürüşməsindən sonra əraziyə baxış keçirən Heydər Əliyev Bayıl yamağında torpaq sürüşməsi nəticəsində yaranmış vəziyyətin aradan qaldırılması məqsədilə homin zonada, eləcə də "Əbədi məşəl" abidəsi ətrafında aparılan bərpə işlərinin sürətləndirilməsi üçün tapşırıqlar vermiş, ərazidə problemin köklü həllini öna çəkmişdir.

Həmin ilin noyabr ayında Azərbaycanda baş vermiş zəlzələ nəticəsində dəyən ziyanın aradan qaldırılmasına bəsr olunan müsavirədə Ümummilli Lider müvafiq qurumlara ciddi tapşırıqların vermişdir. Ulu Öndər Heydər Əliyevin 28 noyabr 2000-ci il tarixli sərəncamı ilə Bakı və Sumqayıt şəhərlərində, o cümlədən Azərbaycan Respublikasının bir sıra rayonlarında baş vermiş zəlzələnin nəticələrini aradan qaldırılması üçün maliyyə vəsaiti ayrılmışdır.

Bu gün Ulu Öndərin elmi cəhətdən əsaslandırılmış strategiyasına və siyasi xəttinə sadiq qalan Prezident, Müzəffər Ali Baş Komandan cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi altında qalib Azərbaycan dövləti əhalinin təhlükəsiz şəraitdə yaşaması üçün lazımı tədbirləri uğurla həyata keçirir. Dövlətimizin başçısının uğurla gerçəkləşdirdiyi islahatların bir istiqaməti də məhz əhalinin təhlükəsiz şəraitdə yaşaması üçün lazımı tədbirlərin görülməsinə yönəlib. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin təşəbbüsü ilə ölkə ərazisində fəvqəladə halların qarşısının alınması və nəticələrini aradan qaldırılmasında çevikliyinin təmin olunması, əhalinin mühafizəsi üçün atdığı addımlar onu göstərir ki, dövlətimizin başçısı bu məsələlərə çox ciddi və həssas yanaşır. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin 2005-ci il dekabrın 16-da imzaladığı müvafiq sərəncamla mövcud sistemdə mütərəqqi dəyişiklik edilərək, ölkəmizdə təbii və texnologiya fəvqəladə hadisələrlə mübarizənin mərkəzləşdirilməsi qaydada sistemli təşkilat məqsədilə Fəvqəladə Hallar Nazirliyinin yaradılması ölkə vətəndaşlarının təhlükəsizliyinə yönələn ciddi addımlardandır.

Azərbaycan Prezidenti cənab İlham Əliyevin qeyd etdiyi kimi, "Heydər Əliyev bütün dövrlərdə bütün sınaqlardan şərafətli çıxmışdır. Bütün mübarizələrdə - istər daxili, istər beynəlxalq müstəqillik, bütün dövrlərdə doğma Vətənin müdafiəsi və qələbə qazanmışdır. Əgər biz tarixə bir daha nəzər salsaq, görərik ki, Heydər Əliyevsiz dövrələr Azərbaycan üçün böyük fəlakətlərlə nəticələnmişdir. Yaşadığımız indiki dövr Azərbaycan üçün uğurludur və bunun da təbii səbəbi var. Çünki bu gün Heydər Əliyev siyasəti yaşayır, onun ideyaları yaşayır, onun qurduğu müstəqil dövlət yaşayır və güclənir".

Kəmaləddin HEYDƏROV,
Azərbaycan Respublikasının fəvqəladə hallar naziri,
general-polkovnik